

13. Dragojevic, S. Culture of Peace and Management of Cultural Diversity: Conceptual Clarifications [Text] / S. Dragojevic // Culturelink. – 1999. – Vol. 10, Issue 29. – P. 131–137.

References

1. Bader, V. I. (2000). Rozvytok usnoho i pysemnoho movlennia molodshykh shkoliariv. Kiev: APN, 316.
2. Savchenko, O. (2002). Dydaktyka pochatkovoї shkoly. Kiev: Heneza, 368.
3. Vashulenko, M. S. (2001). Formuvannia movnoi osobystosti molodshoho shkoliara v umovakh perekhodu do 4-richnoho pochatkovoho navchannia. Pochatkova shkola, 1, 11–14.
4. Gudzyk, I. P. (2003). Audiiuvannia ukrains'koiu movoiu. Kiev: Pedahohichna dumka, 144.
5. Bohush, A. M. (2003). Teoriia i metodyka rozvytku movlennia ditej rann'oho viku : navch. posibnyk dlia studentiv vyschykh navch. zakladiv. Kiev: Vydavnychyj dim «Slovo», 343.
6. Doroshenko, S. I. (1987). Rozvytok movlennia molodshykh shkoliariv. Kiev: Osvita, 124.

7. Zimnjaja, I. A. (1978). Psihologicheskie aspekty obuchenija govoreniju na inostrannom jazyke. Moscow, 50.

8. Leont'ev, A. A. (2001). Jazyk i rechevaja dejatel'nost' v obshhej i pedagogicheskoj psihologii. Moscow: Mosk. psih.-soc. in-t, 447.

9. Anan'ev, B. G. (1935). Psihologija pedagogicheskoj ocenki. Trudy gos.inst. im. V. M. Behtereva. M.-L.: Gos.izd-vo biol. i med. lit., IY, 56–76.

10. Gojzman, O. Ja., Nadeina, T. M. (1997). Osnovy rechevoj kommunikacii. Moscow: INFA., 271.

11. Passov, E. I. (1977). Osnovy metodiki obuchenija inostrannym jazykam. Moscow, 205–206.

12. Honcharenko, L. A. (2004). Hotovnist' pedahohiv do diial'nosti u polikul'turnomu seredovyschi. Pedahohichni nauky, 37, 76–80.

13. Dragojevic, S. (1999). Culture of Peace and Management of Cultural Diversity: Conceptual Clarifications. Culturelink, 10 (29), 131–137.

Дата надходження рукопису 18.05.2015

Луцан Надія Іванівна, доктор педагогічних наук, професор, кафедра математичних і природничих дисциплін початкової освіти, Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, Україна, 76025

E-mail: lutsan.nadia@gmail.com

Копелюк Світлана Василівна, аспірант, кафедра математичних і природничих дисциплін початкової освіти, Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, Україна, 76025

УДК: 378+373.2+37.016:81-028.31+81'373.7

DOI: 10.15587/2313-8416.2015.44172

РІВНІ УЖИВАННЯ ТА РОЗУМІННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В МОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

© Ю. А. Руденко

У статті подано вправи для перевірки рівнів виразного мовлення майбутніх вихователів за когнітивно-збагачувальним критерієм. Автором подано вправи для з'ясування рівнів розуміння і вживання в мовленні фразеологізмів. У статті показано позитивну динаміку підвищення рівнів розуміння фразеологізмів та рівнів уживання фразеологізмів в мовленні майбутніх вихователів на констатувальному та прикінцевому етапах експерименту

Ключові слова: *увиразнення мовлення, майбутні вихователі, фразеологізми, когнітивно-збагачувальний критерій, дошкільний навчальний заклад*

The article presents the exercises to test the levels of expressive speech of future tutors based on cognitive enrichment criterion. The author presents the exercises to determine the level of understanding and use of idioms in a speech on the future tutors in ascertaining and control stages of the experiment

Keywords: *expressive speech, future tutors, idioms, cognitive enrichment criterion, preschool educational institution*

1. Вступ

Освітні реформи в Україні привертають все більше уваги до мовної освіти майбутніх фахівців. Дошкільна галузь є найпершою ланкою, що вирощує пагонці майбуття України – дошкільників. Рівень розвитку виразного мовлення дітей дошкільного віку є прямо пропорційно залежним від рівня розвитку виразного мовлення дошкільних навчальних закладів. Збагачення мовлення майбутніх вихователів лексикою КЗПОТ (культурно значеннєвих професійно

орієнтованих текстів) є підґрунтям увиразнення їхнього мовлення.

2. Постановка проблеми

Актуальність проблеми увиразнення мовлення майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах підвищення вимог до мовленнєвої освіти у вищих розглядається під кутом розвитку їхньої професійно-мовленнєвої компетенції. Складовими професійно-мовленнєвої компетенції май-

бутніх вихователів є: лінгвокреативна, мовленнєва, музично-мовленнєва, театральна-мовленнєва, текстотворча, риторична, лінгвокультурологічна, компетенції. Професійно-мовленнєва компетенція майбутніх вихователів містить у своїй структурі вміння і навички з чотирьох видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, слухання, говоріння та письмо. Лінгвокреативна компетенція майбутніх вихователів передбачає сформованість лінгвокреативних задатків та розвиток на їх основі лінгвокреативних здібностей; уміння і навички майбутніх вихователів сприймати, розуміти, усвідомлювати та вживати у професійно-мовленнєвій діяльності КЗПОТ, створювати на їх основі нової мовленнєво-текстової продукції, та вміння використовувати лінгвокреативні здібності у роботі з дітьми дошкільного віку. Лінгвокреативні здібності виступають підґрунтям мовленнєвої діяльності майбутніх вихователів та слугують увиразненню їхнього мовлення.

Метою статті є висвітлення сутності експериментальних завдань на з'ясування рівнів розуміння та вживання в розмовному мовленні майбутніх вихователів лексики КЗПОТ, а саме фразеологізмів.

3. Огляд літератури

Проблема виразності мовлення, удосконалення мовленнєвої діяльності майбутніх вихователів знайшла своє відображення в низці досліджень: системний підхід до формування культури професійного мовлення майбутніх учителів (О. Кретов), формування комунікативних умінь майбутніх учителів (М. Васильєв), розвиток мовленнєвої культури майбутніх учителів початкових класів (К. Климова), увиразнення мовлення майбутніх учителів історії професійно-орієнтованими фразеологізмами (Л. Прокопенко), увиразнення мовлення майбутніх вихователів фразеологізмами (Т.Маркотенко), тощо.

Дослідження вітчизняних лінгводидактів (Н. Бабич, В. Дороз, Л. Кожуховська, М. Пентиліук, Г. Передрій тощо) присвячено розгляду сутності фразеологізмів, їх класифікації. Фразеологізми, на думку учених, сприяють точності, виразності та експресивності мовлення майбутнього фахівця. Виняткова роль у створенні емоційно-образної палітри мовлення вчителя, на думку Л. Прокопенко, належить фразеології [1].

Фразеологізми, за визначенням вчених, є «метафоричними кодифікованими знаками, що акумулюють культурний потенціал і ментальність нації...; абстрактно представляють компонент культурно-національних конотацій...» [2]; «вербалізують феномен духовної культури...» [3]; «забезпечують лаконічність й індивідуальність мовлення, його образність, виразність..., вносять у нього перлини народно-авторської думки...» [4, 5].

Аналіз досліджень сучасних наукових досліджень з риторики, лінгводидактики, лінгвістики, психолінгвістики, психології, педагогіки дозволили зробити висновок щодо поліфункціональності, багатовекторності поняття «увиразнення мовлення майбутніх вихователів» та окреслити концептуальні засади побудови експериментальної технології розвитку увиразнення їхнього мовлення.

4. Динаміка підвищення рівнів розуміння і вживання в мовленні фразеологізмів

На констатувальному етапі експерименту було розроблено критерії та показники розвитку виразного мовлення майбутніх вихователів. Одним із показників розвитку виразного мовлення майбутніх вихователів, було визначено розуміння фразеологізмів майбутніми вихователями та вживання їх в усному розмовному мовленні.

Для перевірки рівнів розвитку виразного мовлення майбутніх вихователів за когнітивно – збагачувальним критерієм було запропоновано низку експериментальних завдань. Завдання були ідентичними на констатувальному та формувальному етапах експерименту. Проілюструємо прикладами експериментальних завдань.

Завдання на з'ясування рівнів розуміння фразеологізмів.

Завдання 1. Тлумачення фразеологізмів

Процедура виконання. Студенти працювали з індивідуальними картами, в яких було подано тлумачення фразеологізмів. Інтелектуальна карта складалася зі 100 пояснень до фразеологічних зворотів. Прочитавши тлумачення, студент мав вписати поряд фразеологізм, який на його думку, підходить до вказаного тлумачення, або його синонімічне значення. Пояснення до фразеологізмів, поданих студентам наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Індивідуальна карта на з'ясування рівнів розуміння майбутніми вихователями фразеологізмів

	Тлумачення фразеологізму	Фразеологізм
1	2	3
1	Неприбране приміщення, безлад у справах	+
2	Дуже сильно комусь дістається за поганий вчинок	+
3	Найуразливіше місце людини	+
4	Якщо хтось піде або відмовиться від виконання якоїсь справи, або від участі у якомусь заході, інші учасники від цього лише виграють, або просто не будуть засмучуватися	+
5	Пройшло дуже багато часу, що вже важко згадати основні події, та взагалі, коли це відбувалося	+
6	Тривалі відносини з людиною, коли здається, що абсолютно все про неї знаєш і в усьому можеш на неї покластися	+
7	Зробити щось без відома людини, яка начебто приймала в цьому участь. Інформувати учасника подій після того, як справу вже зроблено	+
8	Лінуватися, нічого не робити, ледарювати	+
9	Не докладаючи зусиль, нічому не навчишся	+

Продовження таблиці 1

1	2	3
10	Самотня людина, в якій немає близьких родичів, іноді так кажуть, коли у людини немає знайомих в якійсь сфері	+
11	Про не дуже розумну людину	+
12	Коли людині не вистачає ні нашого часу, а хочеться зробити дуже багато	+
13	Діяти рішуче, починаючи з найважливішого	+
14	Про людину відчайдушну, відважну, яка нічого не боїться	+
15	Надія на те, що і для нас настануть кращі часи, що ми зможемо досягнути бажаної мети.	+
16	Так говорять коли щось давно зникло, або безповоротно втрачено.	+
17	Вислів про штучно роздуті події, сварку через дрібниці.	+
18	Підняти сварку, крик, колотнечу	+
19	Збіговисько, шум, безладдя, метушня	+
20	Коли хтось бажає комусь чогось гарного, світлого, той кому бажають у відповідь каже...	+
21	Роз'єднати, посварити когось	+
22	Невміла послуга, що завдає лише прикрасі людині, яка нею користується	+
23	Про людину в якій немає музичного слуху, музичних здібностей	+
24	Серйозні, значні справи роблять без зайвого поспіху.	+
25	Іронічна характеристика поважної, впливової особи або тієї яка тільки здається такою	+
26	Побажання тому, хто одержує можливість проявити власні неабиякі здібності, талант	+
27	Викривати кого - небудь у нечесних справах	+
28	Говорити про щось у чому достеменно невпевнений	+
29	Вигадувати, говорити що – небудь, запевняти в чомусь, не спираючись на факти	+
30	Іронічно про складні для розуміння речі, питання.	+
31	Про людину, яка вміє уміло уникати покарання, звинувачень, навіть коли справді завинила.	+
32	Прочитати або вивчити щось до кінця	+
33	Про сміливу, відчайдушну людину, здатну ризикувати	+
34	Про маленьку дитину яка дуже багато вміє	+
35	Ставити когось або щось на перше місце	+
36	За образу слабого безневинного, кривдник обов'язково буде покараний	+
37	Треба завжди учитись, у будь якому віці	+
38	Щоб заробити на життя потрібно багато працювати розраховуючи, при цьому лише на самого себе	+
39	Вислів про лицеміра, який під маскою доброзичливості приховує підступні наміри	+
40	Заради успіху, досягнення мети треба сміливо братись за обрану справу, тоді гарантованим є успіх	+
41	Робити безпідставні, нічим не обґрунтовані висновки	+
42	Вислів про того, хто все знає	
43	Побити, покарати когось за якусь провину	+
44	Перешкоджати комусь щось зробити	+
45	Неприємно слухати когось, коли він розповідає використовуючи ненормативну лексику, або щось неприємне	+
46	Так кажуть про людину, несправедливо оцінену нижче її можливостей	+
47	Намагатися одночасно здобути успіх у двох справах, та при цьому не зробити жодної	+
48	Обіцяти зробити що – небудь, але не виконати	+
49	Голод змушує робити щось проти волі, не так, як хочеться.	+
50	Нестримний сміх	+
51	Бути неухважним, роздивлятися навкруги безцільно	+
52	Бути бадьорим, життєрадісним, упевненим	+
53	Про дуже далеких або навіть сумнівних родичів	+
54	Про щось красиве, але доступне що не дуже дорого коштує	+
55	Не звертати уваги на когось, ставитись байдуже	+
56	Не помічати в комусь негативних явищ	+
57	На все є своя причина	+
58	Так називають людину, в якій погана пам'ять	+
59	Про почуття тривоги, туги, скорботи за кимось, чимось	+
60	Почуття тривоги, сильного занепокоєння	+
61	Не проявляти самостійності у прийнятті рішень	+
62	Життя це складна справа, трапляються різні життєві перешкоди	+
63	Неприємності, клопіт. Людина сама собі ускладнює життя	+
64	Морочити голову, переводити розмову в інше русло	+

Продовження таблиці 1

1	2	3
65	Осуджувати когось	+
66	Про людину, яка не визнає загальноприйнятих норм, правил поведінки	+
67	Не використовувати свої здібності повною мірою	+
68	Перекусити, вгамувати голод	+
69	Запам'ятати на все життя, надовго. Закарбувати в пам'яті.	+
70	Щось заборонене, до чого людина не має доступу	+
71	Про людину яка вміє переконати, та у якої на все готова відповідь	+
72	Людина повторює лише те, що чула сама. Це може бути і неправдива інформація.	+
73	Заплутатися, помилитися	+
74	Пристаюватися до оточуючих умов	+
75	Потрапити з однієї халепи в іншу.	+
76	Домагатись свого з великими перепонами, труднощами	+
77	Розповідаючи про щось, перебільшувати	+
78	Про людей, які схожі поглядами, ставленням до життя, своїми релігійними чи філософськими уподобаннями	+
79	Отримати якусь користь від людини чи від події на свою користь. Краще щось, аніж нічого	+
80	Займатися нікому не потрібною справою, робити нудну справу багаторазово повторюючи свої дії, які не призводять до результату	+
81	Робити якусь справу, при цьому досконало все знати	+
82	Про людину, яка знає, що комусь потрібна її допомога, але не звертає на це уваги.	+
83	У складні часи, у безвиході людина хапається за будь яку можливість покращити своє становище	+
84	Нічого не робити, чекати що все зробиться саме по собі	+
85	Про людину, якій щось непотрібно, але вона нікому це віддасть, і сама цим не скористається	+
86	Наслідувати кого-небудь буквально, вдаючись до найменших деталей	+
87	Діяти не так як всі звикли; всупереч загальноприйнятих нормам	+
88	Дивитись на когось, або на щось дуже пильно, намагаючись побачити найменші дрібниці	+
89	Про людину, яка вдає з себе нещасну, аби когось змусити пожаліти її.	+
90	Вносити розлад, неспокій	+
91	Лицемірно співчувати чийсь біді	+
92	Останній твір митця. Остання пісня (книга, картина, фільм тощо)	+
93	Те, що дається людині дуже легко, без докладання певних зусиль	+
94	Про лагідну смирну людину, яка ніколи в житті нікого не образила	+
95	Задовольняйся тим що є	+
96	Поставити себе в незручне, смішне становище	+
97	Коли багато людей не хочуть чекати одну людину	+
98	Нервуватися, виявляти занепокоєність	+
99	Символ щастя та відродження	+
100	Людина, яка змінює свої думки по декілька разів на день, тиждень. Кожного разу висловлює нові бажання	+

Ключ до індивідуальної карти: 1. Авгієві стайні; 2. Аж пір я летить; 3. Ахілесова п'ята; 4. Баба з возу – кобилі легше; 5. Багато води сплигло; 6. З'їсти пуд солі; 7. Без мене мене женили; 8. Бити байдики; 9. Без муки немає науки; 10. Без роду й племені; 11. Без сьомої клепки в голові; 12. Бідному ніч коротка; 13. Брати бика за рога; 14. Буйна головонька; 15. Буде і на нашій вулиці свято; 16. Було та загуло; 17. Буря у склянці води; 18. Бучу збивати; 19. Вавилонське стовпотворіння; 20. Вашими устами та мед пити; 21. Вбивати клин; 22. Ведмежа послуга; 23. Ведмідь на вухо наступив; 24. Велике дерево поволі росте; 25. Велике цабе; 26. Великому кораблю – велике плавання; 27. Виводити на чисту воду; 28. Баба надвоє наворожила; 29. Висмоктувати з пальця; 30. Висока матерія; 31. Виходити сухим з води; 32. Від дошки до дошки; 33. Відвага мед п'є; 34. Від горшка два вершка; 35. Віддати пальму першості; 36. Віділлються вовкові овечі сльози; 37. Вік живи,

вік – учись; 38. Вовка ноги годують; 39. Вовк в овечій шкурі; 40. Вовків боятися – в ліс не ходити; 41. Ворожити на бобах; 42. Всевидяче око; 43. Вспати перцю; 44. Вставляти палиці в колеса; 45. Вуха в'януть; 46. Гидке каченя; 47. За двома зайцями; 48. Годувати обіцянками; 49. Голод не тітка; 50. Гомеричний сміх; 51. Ловити гав; 52. Тримати хвіст бубликом; 53. Десята вода на киселі; 54. Дешево та сердито; 55. Дивитися крізь пальці; 56. Дивитися крізь рожеві окуляри; 57. Диму без вогню не буває; 58. Дівоча пам'ять; 59. Душа болить; 60. Душа (серце) не на місці; 61. Жити чужим розумом; 62. Життя прожити – не поле перейти; 63. Заварила каша; 64. Заговорювати зуби; 65. Закидати камінням; 66. Закон не писаний; 67. Закопувати свій талант; 68. Заморити черв'ячка; 69. Зарубати на носі; 70. За сімома печатками; 71. За словом в кишеню не лізе; 72. За що купив, за те продаю; 73. Збитися з пантелику; 74. З вовками жити – по-вовчому вити; 75. З вогню та в по-

лум'я; 76. З горем пополам; 77. Згущувати фарби; 78. З одного тіста; 79. З паршивої вівці хоч вовни жмут; 80. З пустого в порожнє переливати; 81. Зуби проїсти; 82. І в вус не дути; 83. І за соломину вхопиться, хто топиться; 84. І за холодну воду не братися; 85. Собака на сіні; 86. Піти по стопам; 87. Іти (плити) проти течії; 88. Їсти очима; 89. Казанська сирота; 90. Каламутити воду; 91. Крокодилячі сльози; 92. Лебедина пісня; 93. Манна небесна; 94. Мухи не скривдив; 95. На безриб'ї і рак риба; 96. Пошитися в дурні; 97. Семеро одного не чекають; 98. Сидіти як на голках; 99. Синій птах; 100. Сім п'ятниць на тиждень.

Завдання 2. Доберіть до фразеологізмів синоніми

Мета: з'ясувати сформованість умінь майбутніх вихователів розуміти лексичне та семантичне значення фразеологізмів та уміння добирати синонімічні одиниці до них.

Процедура виконання: студентам пропонували 100 фразеологізмів, до яких вони мали дібрати літературний відповідник у вигляді синонімів (кількість синонімів не обмежувалась).

Завдання 3. Фразеологічна антонімія

Мета: з'ясувати сформованість умінь замінювати поданий фразеологізм антонімами.

Процедура виконання: до кожного з поданих фразеологізмів студенти мали дібрати літературний відповідник протилежного лексичного значення у вигляді антонімів (кількість антонімів не обмежувалась).

Проілюструємо окремими прикладами відповіді студентів за інтелектуальною картою. Фразеологізм «Авгієві стайні» визначили правильно майже 94 % студентів. 1 % студентів дали інше витлумачення фразеологічного звороту, дещо змінюючи слова «авгієві конюшні», 5 % студентів не визначилися з термінуванням фразеологічного звороту взагалі. Фразеологізм «Аж пір'я летить» правильно термінували означений майже всі студенти (95 %). Лише 5 % студентів дали інше витлумачення фразеологічного звороту, замінивши синонімічно близькими за значенням словосполученнями: «отримати на горіхи», «отримати по перше число», «апліуха», синонімом «непереливки». Третій та четвертий фразеологічний звороти «Ахілесова п'ята» та «Баба з возу – кобилі легше» витлумачили правильно 100 % студентів.

Фразеологізм «Багато води сплигло» було замінено словосполученнями (70 % студентів) «сталися значні зміни за якийсь час», «багато пройшло часу» «біжить час», 15 % студентів замінили його тлумачення іншим фразеологізмом «без году неділя», «був хлопчик, став чоловік», «скільки років, скільки зим». 15 % студентів не визначили фразеологізм взагалі. Фразеологізм «З'їсти пуд солі» у 98 % відповідей було замінено іншими фразеологізмами: «знати як свої п'ять пальців», «не розлий вода», «знати як облупленого». 2 % залишили цей фразеологізм без визначення. Фразеологізм «Без мене мене женили» визначали близькими за семантичним значенням словосполученнями «без відома особи», «безвинна людина», «без мене лише у вогонь» (98 %). Правильно визначилися з термінуванням фразеологізму лише 2 %

студентів. Фразеологізм «Бити байдики» витлумачили правильно 100 % студентів. Фразеологізм «Без муки нема науки», замінювали на близькі за семантичним та лексичним значенням словосполучення, приказки «без праці не виловиш рибку з пруда» (98 % відповідей), «без труда нема плода» (2 %). Фразеологізм «Без роду й племені» переважна більшість (78 %) визначила, даючи характеристику людині «без кола, без двора», «блудний», «водяний», «безхатній». Лише 22 % студентів визначили правильно означений фразеологізм.

Фразеологізм «Без сьомої клепки в голові» 98 % студентів замінили фразеологічною синонімією, а саме: «бовдур», «безглуздий», «з глузду з'їхав», «бундук», «дурень», «без розуму», «дурна голова ногам спокою не дає», «від больної голови ноги болять». 2 % взагалі не визначилися з термінуванням фразеологізму.

Фразеологічний зворот «Бідному і ніч коротка» визначили 65 % студентів, 35 % студентів запропонували до існуючого тлумачення інші фразеологізми «біла ворона», «без вина винуватий», «добра душа», «все боком вилазить», «хотів як краще, вийшло як завжди». Фразеологізм «Брати бика за рога» визначили правильно 98 % студентів. 2 % не змогли визначити значення фразеологізму взагалі.

Фразеологізм «Буйна голівонька» 95 % студентів замінили синонімами «безстрашний», «хоробре серце», «море по коліно». 5 % студентів не змогли визначитися з термінуванням фразеологізму. Фразеологізм «Буде і на нашій вулиці свято» визначили правильно 96 % респондентів, решта (4 %), замінили близькими за значенням словосполученнями: «буде і на нашій вулиці сонце», «буде всім весело та затишно», «всі зможуть веселитися».

Фразеологізм «Було та загуло» – 85 % студентів визначили як «той хто безвісті пропав», «без сліду», «і слід простив», «без пам'яті», «безслідно зникло». Лише 10 % студентів змогли правильно визначитися з термінуванням означеного фразеологізму. 5 % респондентів не змогли визначитися з термінуванням фразеологізму.

Фразеологічний вислів «Буря у склянці води» студенти (98 %) замінили іншим фразеологізмом: «піддивити масла у вогонь», «роздути з мухи слона». Вислів «Бучу збивати» визначили як «підняти сварку», «підняти гвалт», «зірвати гвалт», «зробити гам», «заварити кашу», «бити в кулаки». Лише 7 % респондентів правильно визначили фразеологізм.

Фразеологізм «Вавилонське стовпотворіння» визначили як «в одній упряжці з іншим» «содом і гомора», «метушня», «потоп», «стихійне лихо», «техногенна катастрофа», «варфоломівська ніч» тощо. Лише 5 % студентів правильно визначили зазначений фразеологізм. Фразеологічний зворот «Вашими устами та мед пити» визначили як «ваші слова да богові у вуха», «Всього найкращого», «щоб ви були щасливі», «всіх благ», «ні пуха ні пера», «во славу твоїх слів». Лише 20 % студентів визначили фразеологізм правильно.

Фразеологічний зворот «Вбивати клин» визначили як «яблуко роздору», «вставляти палки в коле-

са», «впихнути носа не в свою справу», «підливати масла у вогонь» – 87 % студентів, 5 % – не змогли визначитися взагалі з термінуванням фразеологізму, 8 % студентів визначилися правильно з тлумаченням фразеологізму. Наступні фразеологізми «Ведмежа послуга» та «Ведмідь на вухо наступив» визначили 100 % студентів.

Фразеологізм «Велике дерево поволі росте» замінили іншими фразеологізмами «поспішиш, людей насмішиш»; прислів'ями та приказками «сім разів відмірай, один відріж» – 90 %. Лише 5 % правильно визначили фразеологізм. 5 % не змогли визначити взагалі поданий фразеологізм.

Вислів «Велике цабе» студенти визначили як «велика птиця», «велика шишка», «велика шафа – голосно падає», «задира носа», «ходить як пава», «велика риба», «багато честі». Лише 15 % визначили правильно означений вислів.

Фразеологічний зворот «Великому кораблю велике плавання» витлумачили як «вивести в люди», «в добрий путь», «щасливої дороги», «вишиваний рушник вашій дорозі», «вдалого виступу», «ні пуха ні піра». «в добрий час». Лише 10 % студентів визначилися з термінуванням фразеологізму правильно. Фразеологізм «Виводити на чисту воду» було витлумачено як «на злодію шапка горить», «фрятувати шкуру», «вигороджувати», «відкрити сутність», «зняти маску», «на злодію шапка горить».

Вислів «Баба надвоє наворожила» витлумачили як: «Вилами по воді писано», «випробувати долю». Фразеологізм «Висмоктувати з пальця» студенти визначили як «воду лити», «гострий на язик», «водити за ніс», «язик до Києва доведе», «вести в оману», «вигадливий». Фразеологізм «Висока матерія» було витлумачено як «темний ліс», «важко», «ні в зуб ногою», «ні бе ні ме, ні кукуріку», «важка грамота», «в одне вухо влетіло, в інше вилетіло». Вислів «Виходити сухим із води» було витлумачено фразами «як з гуся вода», «відмазатись від любої ситуації», «вдача на його боці», «як у чорта за пазухою». Фразеологізм «Від дошки до дошки» було по тлумачено як «від а до я», «вивчити на зубок», «від рядка до рядка», «всезнайка», «визубрити», «від корки до корки». Фразеологічний зворот «Відвага мед п'є» визначили як «у вогонь без страху», «відважна людина», «безстрашний в бою». Фразеологізм «Від горшка два вершка» студенти визначили як «маленький да удаленький», «метр з кепкою», «маленький та здібний», «в пупок дихати». Вислів «Віддати пальму першості» було витлумачено як «повністю віддати себе справі», «все для себе», «обмежувати себе заради чогось», «варитися у власному соку», «піти на все заради мрії». Фразеологізм «Відлілються вовкові овечі сльози» студенти визначили як «все що зробив, вернеться», «все вернеться бумерангом», «земля кругла», «зверху все видно», «Бог покарає». Фразеологізм «Вік живи – вік учись» правильно визначили 98 % студентів, 2 % – дали авторське по тлумачення: «зустрічають за одягом, проводжають за розумом», «навчання – світло, а ненавчання темрява». Вислів «Вовка ноги годують» витлумачили як такий «вірити в себе», «всіма силами», «сам собі режисер», «ніхто крім са-

мого себе не допоможе», «впертий як баран», «вертеться як білка в колесі». Вислів «Вовк в овечій шкурі» визначили як, «в тихому омуті чорти водяться», «лисяча хитрість, заяче серце» – 75 % студентів, решта – 25 % визначили фразеологізм правильно. Фразеологізм «Вовків боятися – в ліс не ходити» студенти витлумачили як «очам страшно, а руки роблять», «хто не ризикує, той не п'є шампанське», «не спробуєш, не дізнаєшся». Вислів «Ворожити на бобах» витлумачили як «ворожити на кавовій гущі», «на ромашці».

Як засвідчили результати виконання другого а третього експериментальних завдань, майбутні вихователі розуміючи значення фразеологізму не завжди могли правильно дібрати близький за семантичним значенням синонім або антонім, що свідчить про бідність їхнього словникового запасу. Значна кількість студентів: 31 % дітей ЕГ та 31 % – КГ при виконанні експериментальних завдань зверталась по допомогу до експериментатора або сусідів по парті. При цьому спостерігалась тенденція неусвідомленого копіювання чужих мовних помилок (неправильний добір синонімів, стилістичні помилки у визначенні синонімів та антонімів за змістом фразеологізму тощо).

Завдання на з'ясування рівнів вживання в мовленні майбутніх вихователів фразеологізмів.

Завдання 1. Написання твору

Мета: з'ясувати вміння майбутніх вихователів використовувати фразеологізми в писемному мовленні.

Процедура виконання: студентам пропонувалося скласти твір на задану тему з використанням фразеологізмів. При складанні творів необхідно було використати якомога більше фразеологізмів дотичних теми твору (кількість фразеологізмів не обмежувалась).

Завдання 2. Пояснення дітям дошкільного віку значення фразеологізмів

Мета: з'ясувати уміння майбутніх вихователів застосовувати фразеологізми у професійно-мовленнєвій діяльності з дітьми дошкільного віку та вміння витлумачувати їх дитячій аудиторії.

Процедура виконання: студентам пропонували фразеологізми, до яких потрібно було скласти текст на пояснення семантичного значення розрахований на дітей дошкільного віку. При складанні тексту потрібно було передбачити педагогічну ситуацію в якій доречним було б використання даного фразеологізму.

Завдання 3. Презентація

Мета: з'ясувати вміння добирати до фразеологізмів наочність.

Процедура виконання: до поданих 100 фразеологізмів студенти мали скласти презентації користуючись програмою Google presentation.

До кожного з поданих фразеологізмів студенти мали скласти презентацію, на пояснення його лексичного значення.

5. Апробація результатів дослідження

Під час виконання експериментальних завдань майбутні вихователі засвідчили середній рівень розу-

міння фразеологізмів. За результатами виконання експериментальних завдань було з'ясовано, що вони розуміють переносне значення фразеологізмів, але у власному розмовному мовленні майже не вживають. Фразеологізми переважно складають пасивний словник (знають, але не можуть пояснити їхнє лексичне та семантичне значення) майбутніх вихователів. Пояснюючи семантичне та лексичне значення фразеологізмів студенти 1–4 курсів (майбутні вихователі) припускаються помилок, замінюючи їх іншими фразеологічними зворотами, синонімічними словосполученнями, образними виразами, прислів'ями, приказками. Переважна більшість вихователів майже не вживає фразеологізми в професійно-мовленнєвій діяльності з дітьми дошкільного віку. Рівні розуміння фразеологізмів майбутніми вихователями подано в табл. 2.

Таблиця 2
Рівні розуміння майбутніми вихователями фразеологізмів (у %)

Рівні	Групи			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	КЕ	ПЕ	КЕ	ПЕ
Високий (100–91 бал)	10,8	16,2	10,5	13,5
Достатній (90–75 балів)	16,1	43,1	16,6	21,8
Базовий (74–60)	24,6	32,9	25,3	34,6
Низький (59 і менше)	48,5	7,8	47,6	30,1

Як засвідчують результати табл. 2, високий рівень розуміння фразеологізмів значно підвищився: високого рівня досягли 16,2 % студентів (на констатувальному – 10,8) на достатньому 43,1 % студентів (на констатувальному – 16,1 %), базовий рівень засвідчили 32,9 % студентів (на констатувальному – 24,6 %). Низький рівень був характерний для 7,8 % студентів (на констатувальному – 48,5 %).

В контрольній групі також відбулися позитивні, але незначні зміни: високого рівня досягли 13,5 % студентів (на констатувальному – 10,5 %), достатнього рівня досягли 21,8 % студентів (на констатувальному – 16,6 %). Базовий рівень розуміння фразеологізмів засвідчили 34,6 % студентів (на констатувальному – 25,3 %), на низькому рівні залишилось 30,1 % (на констатувальному – 47,6 %). Рівні вживання фразеологізмів в мовленні майбутніх вихователів представлено в табл. 3.

Позитивні зміни відбулися і в характеристиці рівнів вживання в мовленні майбутніх вихователів фразеологізмів. Так високого рівня досягли 10,9 % студентів (на констатувальному – 5,8 %), достатній рівень засвідчили 43,7 % студентів (на констатувальному – 23 %), базовий рівень продемонстрували 34,2 % студентів (на констатувальному – 32,3 %), на низькому рівні залишилось 11,2 % студентів (на констатувальному – 38,9 %).

При складанні творів за змістом фразеологізмів студенти були обмежені у застосуванні лексичних засобів, недоречно вживали той чи інший фразеологічний зворот дотично теми твору.

Переважна більшість складених творів налічувала від одного до трьох фразеологізмів. При складанні презентацій за змістом фразеологізми студенти користувались інформаційними сайтами, тому інколи презентації дублювали одна одну, що свідчить про низький рівень у студентів лінгвокреативних здібностей роботи з КЗПОТ.

Таблиця 3
Рівні вживання фразеологізмів в мовленні майбутніх вихователів

Рівні	Групи			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	КЕ	ПЕ	КЕ	ПЕ
Високий (100–91 бал)	5,8	10,9	5,6	8,6
Достатній (90–75 балів)	23,0	43,7	22,6	25,4
Базовий (74–60)	32,3	34,2	32,8	38,2
Низький (59 і менше)	38,9	11,2	39,0	27,8

6. Висновки

Переважна більшість майбутніх вихователів розуміє переносне значення фразеологізмів, правильно витлумачує їхнє лексичне та семантичне значення, проте майже не вживає їх в усному розмовному мовленні.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у розробці підсистеми вправ на увиразнення мовлення майбутніх вихователів фразеологічними зворотами.

Література

1. Прокопенко, Л. І. Увиразнення мовлення майбутніх учителів історії професійно-орієнтованими фразеологізмами [Текст]: автореф. ... канд. пед. наук / Л. І. Прокопенко. – О., 2005. – 20 с.
2. Калмикова, Л. Психолінгвістичні аспекти фразеології як теоретико-методологічні засади збагачення мовлення дітей експресивно-стилістичними засобами мови [Текст] / Л. Калмикова, І. Мисан // East European Journal of Psycholinguistics. – 2014. – Issue 1. – P. 66–74.
3. Маркотенко, Т. С. Увиразнення мовлення майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів соціально-обрядовими фразеологізмами: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія й методика навчання" [Текст] / Т. С. Маркотенко. – О., 2011. – 20 с.
4. Мисан, І. В. Фразеологізми у формуванні виразності й національного колориту мовлення [Текст]: тези доп. міжнар. педаг. конгресу / І. В. Мисан // Теоретико-методичні засади передшкільної освіти в сучасному освітньому просторі. – Миколаїв : Вид-во «Ліон», 2012. – С. 90–92.
5. Мисан, І. В. Психолінгвістичний та лінгводидактичний аспекти фразеології [Текст] / І. В. Мисан // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2013. – № 13 (272), Ч. III. – С. 275–282.
6. Руденко, Ю. А. Технологія розвитку виразливості речі майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів (по матеріалам формуючого експерименту)

[Текст] / Ю. А. Руденко // Концепт. – 2015. – № 04. – Режим доступа: <http://e-koncept.ru/2015/15128.htm>

References

1. Markotenko, T. S. (2011). Uvyraznennia movlennia maibutnikh vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv sotsialno-obriadovymy frazeolohizmy. Odesa, 20.

2. Prokopenko, L. I. (2005). Uvyraznennia movlennia maibutnikh uchyteliv istorii profesiino-oriientovanymy frazeolohizmy. Odesa, 20.

3. Kalmykova, L., Mysan, I. (2014). Psyholingvistychni aspekty frazeologiyi yak teoretyko-metodologichni zasady zbagachennya movlennya ditej ekspresyvno-stylistychnymy zasobamy movy. East European Journal of Psycholinguistics, 1, 66–74.

4. Mysan, I. V. (2012). Frazeologizmy u formuvanni vyraznosti j nacionalnogo kolorytu movlennya. Teoretyko-metodychni zasady peredshkilnoyi osvity v suchasnomu osvithnomu prostori. Mykolayiv: Vyd-vo «Ilion», 90–92.

5. Mysan, I. V. (2013). Psyholingvistychnyj ta lingvodydaktychnyj aspekty frazeologiyi. Visnyk Luganskogo nacionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedagogichni nauky, 13 (272), III, 275–282.

6. Rudenko, Yu. A. (2015). Texnologyya razvytyya virazytnosti rechy budushhyx vospytatelej doshkolnix uchebnix uchrezhdenyj (po materyalam formyruyushhego eksperymenta). Koncept, 04. Available at: <http://e-koncept.ru/2015/15128.htm>

*Рекомендовано до публікації д-р педагог. наук, професор, дійсний член НАПН України Богуш А. М.
Дата надходження рукопису 20.05.2015*

Руденко Юлія Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра теорії і методики дошкільної освіти, Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського, вул. Старо-портофранківська, 26, м. Одеса, Україна, 65020
E-mail rudenkoj@gmail.com

УДК 004.01:378.11

DOI: 10.15587/2313-8416.2015.45056

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ВИЗНАЧЕНЬ, ПОНЯТЬ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ МІЖ ОБ'ЄКТОМ ТА СУБ'ЄКТОМ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ЗГІДНО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

О. В. Матвійчук-Юдіна

Стаття охоплює основні проблеми інваріантності тлумачення понять, пов'язаних з підвищенням якості освіти у вищих навчальних закладах України. Наведено приклади основних визначень, згідно міжнародних стандартів ISO 9001-10. Охарактеризовано взаємозв'язок оптимізації політики міжнародних стандартів в освіті, досліджено їх вплив на стратегію розвитку вищої освіти України

Ключові слова: *якість освіти, продукт освітньої послуги, стандарти вищої освіти, вимірювальні процеси*

This article involves basic problems of interpretation invariance of concepts regarding improving the quality of education in institutions of higher education in Ukraine. It gives an example of essential determinations, according to the international standards ISO 9001-10. It shows and describes the correlation between optimization of regulatory policy and international standards in order to improve the strategy of higher education development in Ukraine

Keywords: *education quality, product of educational area, higher education standards, measuring processes*

1. Вступ

Сучасна система вищої освіти України перебуває у перехідному стані формування та удосконалення стандартів якості вищої освіти. Напрями та завдання державної освітньої системи сьогодення спрямовані на підвищення якості фахової освіти і освітніх процесів на основі відповідності вітчизняним та світовим вимогам й стандартам. Суспільство сьогодення нашої держави вимагає від освітньої галузі високого рівня якості вищої освіти та її адаптації до світового попиту, інноваційно-творчих і науково-навчальних вимог, що обумовлює професійне спрямування і альтернативність, багатоваріантність рішень в сучасних умовах інтеграції України до світової спільноти.

2. Постановка задачі

Сучасний етап розвитку вітчизняної освіти, гостро потребує визначення пріоритетних управлінських рівнів й певних дій з умов адаптації вищої освіти до міжнародних стандартів і вимог ринку послуг. Обґрунтування стандартизації процесів та можливість надання їм динамічності управління не можливо уявити без розробки, опису, впровадження процедури етапності створення такої системи: встановлення і визначення мети, задач, базових визначень (тлумачення) продукту освітньої діяльності, комплексу процесів й послуг вищих навчальних закладів (ВНЗ) дозволить підвищити якість загальної і професійної підготовки фахівців, а також забезпечить високий рейтинг ВНЗ України на міжнародній арені.